

Sfântul Luca al Crimeii

ȘTIINȚA ȘI RELIGIA

Cuprins

Cuvânt înainte	7
Crucea Sfântului Ierarh Luca al Crimeii	16
Prefață	39
Capitolul I: Ce este știința?	41
Capitolul II: Ce este religia?	45
Capitolul III: Sursele prejudecăților	49
Capitolul IV: Despre umanismul moralei creștine	93
Capitolul V: Principiile de bază ale umanismului creștin	101
Capitolul VI: Învățătura creștină despre dragostea față de om	109
Capitolul VII: Învățătura creștină despre lupta cu răul	115
Capitolul VIII: Idealul desăvârșirii omenești este Hristos	139

Capitolul IX: Umanismul evanghelic în operele pictorilor ruși	147
Capitolul X: Mucenicii creștini și mărturiile existenței istorice a persoanei lui Iisus Hristos	151
Capitolul XI: Creștinismul și regimul sclavagist	157
Capitolul XII: Gândurile marilor scriitori și filosofi despre Biblie și despre morala creștină	159
Capitolul XIII: Oameni mari de știință despre raportul dintre știință și religie	165
Concluzii	175

Cuvânt înainte

În viața fiecărei țări au fost perioade când, din anumite cauze, sufletul poporului se afunda în întunericul necunoștinței și al îndepărtării de Dumnezeu. În Rusia secolului al XX-lea, această perioadă au fost anii Revoluției, 1905-1907 și 1917, cu următoarele șapte decenii de ateism forțat. Ateismul militant și triumfător a devenit ideologia predominantă cu care au crescut câteva generații de oameni oropsiți din punct de vedere duhovnicesc. Conducătorii au condus poporul într-o direcție greșită din pricina unei crize spirituale personale. Acesta este diagnosticul pe care Arhiepiscopul Luca l-a pus intelectualității ruse. Oare nu în aceasta constă criza omului cult, în faptul că „mintea și inima nu-i sunt în acord”? Oare nu această deșteptăciune unilaterală a divizat în Rusia intelectualitatea de popor?

Om de știință ilustru, chirurg și ierarh, a trăit, din pricina acestui diagnostic, suferind împreună

cu poporul rus zeci de ani de opresiune duhovnicească. Anii îndelungați de suferințe au purificat și au luminat sufletul viitorului ierarh, l-au îmbogățit cu darul vederii-înainte și au devenit fundament pentru apariția a două lucrări cu caracter filosofico-teologic, pline de miez: *Duh, suflet și trup* și *Știința și religia*.

Prima lucrare a apărut în 10 ediții în anii '90 ai secolului al XX-lea. Iar a doua, *Știința și religia*, este publicată pentru prima dată într-o editură ortodoxă. Publicarea acestei cărți scrise de un sfânt al Bisericii Ortodoxe reprezintă un fapt semnificativ prin sine însuși. Dar trebuie să subliniem și actualitatea extremă a problemelor abordate în paginile ei. S-ar părea că în noua Rusie democratică, de după ruinarea ideologiei atee oficiale, pe cale firească a dispărut și nevoia de a apăra religia împotriva agresiunii materialismului care predomina în știința sovietică și rusă. Însă lucrurile nu stau așa. Lipsa de spiritualitate a societății sovietice atee este substituită, treptat, de lipsa de spiritualitate a societății consumiste ruse, care se formează sub ochii noștri.

După căderea doctrinei comuniste, a apărut un vacuum al ideologiei de stat. Se încearcă acoperirea acestuia în pripă, prin noua idee națională, construită în grabă. În această idee are un loc și

Ortodoxia. Dar ce loc? Oare va fi Ortodoxia paza spirituală a Rusiei, așa cum a fost de-a lungul a o mie de ani? În multe privințe, acest lucru depinde de elita intelectuală rusă. Și aici este foarte important ca inteligența să-și stabilească corect prioritățile. Nu progresul material-tehnic și științific trebuie să definească soarta poporului. Această cale spre prăpastie am parcurs-o deja de la începutul secolului trecut, abia reușind să ne oprim la marginea acestei prăpastii, la începutul unui nou veac. Spiritualitatea trebuie să definească toate sferele existenței umane; atunci, prin mila lui Dumnezeu și după credința noastră, prin strădanii smerite, se vor aranja cu succes și cele materiale. Se vor realiza descoperiri științifice, va crește puterea tehnică, economică, și securitatea statului.

Acestor subiecte le este dedicată lucrarea Sfântului Luca, *Știința și religia*, o lucrare unică, de neegalat atât în literatura de specialitate rusă, cât și în cea străină.

Ideea scrierii unui articol dedicat relației dintre știință și religie i-a venit lui Valentin Feliksovici Voino-Iasenețki (numele de mirean al sfântului) pe la începutul anilor '20 ai secolului al XX-lea, aproximativ în aceeași perioadă când a decis să primească preoția. Părintele Valentin a participat la numeroase discuții publice și dezbateri care includeau

diverse subversiuni ale religiei. Puterea sovietică folosea astfel de dezbateri ca pe un instrument de distrugere a Ortodoxiei. Ele aveau loc atât în orașele mari cât și în cele mici din toate regiunile Rusiei, inclusiv din Republica Turkestan, unde muncea pe atunci sfântul. Erau invitați să participe oameni de știință materialști, propagandiști de partid, foști preoți care rupseseră orice legătură cu Biserica. În mod firesc, în calitate de argumente de bază împotriva existenței lui Dumnezeu, în apărarea viziunilor materialiste, erau folosite descoperiri din domeniul fizicii, chimiei, biologiei, fiziologiei și din alte științe. Părintele Valentin (doctor în științe medicale, profesor, chirurg) folosea mereu contra-argumente grele și puternice. Toate aceste dezbateri publice, în prezența unui public numeros, credincios și necredincios, se încheiau, invariabil, prin biruința acestui strălucit om de știință, chirurg, propovăduitor, slujitor demn al Bisericii – Părintele Valentin.

Încă de pe atunci a fost descoperit nivelul cu adevărat enciclopedic al cunoștințelor Sfântului Luca. El opera cu ușurință rezultatele cercetărilor realizate de fizicienii Thompson, Einstein, Lodge și Garry, de filosofi Kant, Bergson, Losski și Soloviev, de biologii Darwin, Haeckel și His, de chimiștii Boyle, Mendeleev și Pasteur, de medicii

și psihiatrii Fleury, Pirogov, Kovalevski, Șiltov și Krafft-Ebing. Am putea completa această listă cu multe alte nume. Intellectul puternic al viitorului ierarh, fiind însuflețit de credință profundă și sinceră în Domnul nostru Iisus Hristos, a putut să rezolve precis și multilateral problema raportului dintre știință și religie. „Religia pune în mișcare știința pentru că în experiența religioasă intrăm în contact cu Rațiunea veșnică, cu Glasul lumii. Cel care-L iubește pe Dumnezeu primește cunoașterea de la El. Oare nu de aceea o parte a marilor descoperiri și invenții au fost făcute de cei care au fost și mari oameni de știință, dar și mari creștini?! Chiar înseși calitățile necesare pentru o cercetare asiduă: munca cu dedicație, credința în rezultatul final, smerenia – reprezintă mai mult produse ale religiei [...]. Știința fără religie este ca cerul fără de soare. Iar știința, îmbrăcată în lumina religiei, este un gând însuflețit, care pătrunde cu lumina sa strălucitoare prin întunericul acestei lumi. «Eu sunt lumina lumii. Cel care Mă va urma nu va umbla prin întuneric, ci va avea lumina vieții» – așa spune Hristos. Și acum este de înțeles de ce religia a jucat un rol atât de important în viața oamenilor de știință. Profesorul Dennert a analizat viziunile a 262 de oameni de știință din domeniul științelor naturale, incluzându-i pe marii oameni de știință

Capitolul III: Sursele prejudecăților

De unde provine părerea răspândită în rândul studenților și, în general, în rândul oamenilor culti că știința contrazice religia?

Motivul acestei prejudecăți constă într-o cunoaștere superficială atât a domeniului științific, cât și a celui religios. Prin aceasta se și confirmă ideea: „Cunoașterea te aduce la Dumnezeu, pe când cunoașterea parțială te îndepărtează de El”. Semicunoașterea este un flagel al vremii noastre: este cea care generează prejudecata despre care am vorbit. În primul rând, știm puțină filosofie, mai ales partea aceea a ei care este legată în mod special de această problemă, adică teoria cunoașterii, gnoseologia.

Primind cu ușurință în calitate de argumente științifice probe aduse în folosul afirmației că Dumnezeu nu există, uităm de ipoteza exprimată de Kant, potrivit căreia rațiunea teoretică este nepuțincoasă în egală măsură să demonstreze sau să

nege existența lui Dumnezeu, nemurirea sufletului și libertatea voinței. Aceste obiecte și probleme de aceea se și numesc transcendente (care depășesc domeniul științific).

Prin intermediul rațiunii putem cunoaște doar un fapt exterior, nu esența lucrului în sine. Întrucât este legată de spațiu și de timp, lumea nu poate fi cunoscută din punct de vedere obiectiv, deoarece timpul și spațiul reprezintă forme subiective ale percepției conștiinței noastre pe care noi i le atribuim lumii. De aici provine și afirmația: „Lumea sunt eu”. Psihologia cunoașterii definește și mai precis caracterul subiectiv al senzațiilor, al percepțiilor și al concepțiilor noastre. Culoarea, temperatura, gustul, pe care noi le percepem, nu există în afara conștiinței noastre în mod de sine stătător (afirmația contradictorie în psihologie poartă numele de realism naiv). Nu putem cunoaște nici măcar materia așa cum este ea, din pricina faptului că proprietățile ei specifice, precum masa, densitatea și greutatea, sunt subiective.

În general, nu vedem lucrurile așa cum sunt ele, ci le percepem în conformitate cu propriul punct de vedere din care le analizăm. Dacă nu putem să înțelegem prin intermediul mijloacelor științifice de cunoaștere ceea ce se află în spatele lucrurilor, adică esența lor, cu atât mai mult nu

putem cunoaște Esența Primară, adică pe Dumnezeu. Iată motivul pentru care știința nu poate să nege existența lui Dumnezeu, fiindcă sfera aceasta se află în afara competenței sale, precum și întreaga sferă a esenței lucrurilor. Filosofii contemporani, precum Bergson, Losski, merg și mai departe de Kant, descoperind posibilitatea demonstrării raționale a existenței lui Dumnezeu. Totodată, pași geniali în acest sens au fost făcuți și de V.S. Soloviev.

A doua înșelare a noastră constă în faptul că confundăm știința cu părerea oamenilor de știință. Printre altele, tocmai aceste păreri, uneori, sunt într-adevăr în contradicție cu religia, însă, cu timpul, se dovedește că ele sunt în contradicție și cu natura însăși, cu știința și cu fenomenele naturii înconjurătoare. Apariția acestor contradicții este legată și de faptul că aceste păreri, reflectând nu atât natura obiectivă, cât preferințele oamenilor de știință, se extind și în această dimensiune, care depășește sfera științei, acolo unde apare loc atât pentru credință, cât și pentru superstiție.

Așa-numitul ateism „științific” este, în realitate, în contradicție cu religia, dar el nu reprezintă decât o presupunere nedemonstrată și imposibil de demonstrat a unor oameni culți. Tentativa ateilor de a demonstra cele de nedemonstrat, în mod

involuntar ne face să ne amintim versurile lui Puşkin:

Un pictor barbar, cu pensula sa leneşă,
Tabloul unui geniu îl pângăreşte,
Şi îşi aşterne desenul său nelegiuit
Peste acesta fără un sens vădit.

Teoria potrivit căreia lumea nu a fost creată de Dumnezeu nu reprezintă un adevăr demonstrat din punct de vedere ştiinţific, ci doar o idee plasată cu desăvârşire în afara sferei ştiinţifice. Aşa-numitul darwinism, care recunoaşte faptul că omul a evoluat din specii inferioare ale animalelor, şi nu reprezintă un produs al actului creator al lui Dumnezeu, s-a dovedit a fi doar o presupunere, o ipoteză, învechită acum şi pentru ştiinţă. Această ipoteză a fost recunoscută ca fiind în contradicţie nu numai cu Biblia, ci şi cu natura însăşi, care se străduieşte sârguincios să păstreze puritatea fiecărei specii şi nu cunoaşte nici măcar evoluţia de la vrabie la rândunică. Sunt necunoscute faptele evoluţiei unei maimuţe în om. Mai degrabă să urmărim procesul opus, în sensul unei degradări. Redăm o idee interesantă, reproducă în Coran de Mahomed: „Pe unii oameni, pentru păcatele lor, Dumnezeu i-a transformat în maimuţe”.

Pentru vremurile noastre este destul de specifică transformarea morală a omului în maimuță. Dedându-se cu statornicie patimilor precum, de exemplu, beția, din pricina veseliei, omul devine prost și tâmpit ca o oaie și fiecare îl tunde cum vrea; dacă bea mai mult, se crede leu, devenind arogant și exuberant; îmbătându-se într-o măsură tot mai mare, ajunge să se asemene cu maimuța: sare, se maimuțărește, face diverse prostii. Cel care s-a îmbătat până la pierderea cunoștinței se transformă în porc și, ca un animal, se tăvăleşte în noroi. Oare nu urmărim în societatea înconjurătoare aceste transformări ale omului în oaie, în porc și în maimuță? Totuși nici o maimuță pe tot parcursul istoriei pământești nu a avut și nu are rațiune și gândire umană. Printre altele, nu ar fi de prisos să specificăm și faptul că Darwin, care a pretins evoluția omului din maimuță, și-a renegat rătăcirea și s-a pocăit cu smerenie înaintea lui Dumnezeu.

Teoreticienii pentru care tendințele sunt mai presus de adevăr s-au avântat chiar și pe calea dovezilor false ca să-și apere în vreun fel ipoteza. Văzând realitățile care o contrazic, ei spun: „Cu atât mai rău pentru realitățile respective”. Nevăzând dovezi care să fie favorabile teoriei respective, ei le-au inventat sau, cum se mai spune, le-au tras de păr. Este cunoscută istoria „Teoriei celor trei i”,